

دانشگاه فردوسی مشهد

انتشارات، شماره ۵۹۵

تأمین مالی کشاورزی

(اصول و مبانی)

تألیف

دکتر محمد قربانی

مهندس امین نعمتی

سرشناسه:	قربانی، محمد، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور:	تأمین مالی کشاورزی (اصول و مبانی) تألیف محمد قربانی، امین نعمتی.
مشخصات نشر:	مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۳۳۰ ص.: جدول، نمودار.
فروست:	انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد؛ شماره ۵۹۵.
شابک:	(ISBN: 978-964-386-266-4)
وضعیت فهرست نویسی:	فیا.
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	کشاورزی -- امور مالی.
شناسه افزوده:	نعمتی، امین، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده:	دانشگاه فردوسی مشهد.
رده بندی کنگره:	۲۱۳۹۰ ت ۴ ق / ۱۴۳۷ HD
رده بندی دیویی:	۳۳۲/۳۱۰۶۸
شماره کتابخانه ملی:	۲۵۳۵۳۵۸

دانشگاه فردوسی مشهد

انتشارات، شماره ۵۹۵

تأمین مالی کشاورزی (اصول و کاربرد)

تألیف

دکتر محمد قربانی - مهندس امین نعمتی

ویراستار علمی

دکتر محمد رضا کهنسال

وزیری، ۳۳۰ صفحه، ۱۰۰۰ نسخه، چاپ اول، زمستان ۱۳۹۰
امور فنی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.

بها: ۴۷۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-386-266-4

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۳۸۶-۲۶۶-۴

فهرست مطالب

پیش‌گفتار مؤلفان	۷
مقدمه‌ای از دکتر یزدانی	۹
بخش اول: اصول و دامنه تأمین مالی کشاورزی	۱۱
فصل ۱: مقدمه	۱۳
۱-۱- تعریف توسعه	۱۳
۱-۲- مبانی نظری توسعه و توسعه روستایی	۱۴
۱-۳- موضوعات اساسی توسعه	۱۶
۱-۴- تأمین مالی کشاورزی	۱۹
۱-۵- وجوه تمایز بازارهای مالی با بازار مالی کشاورزی	۲۲
۱-۶- چارچوب نظری بازار مالی روستایی	۲۵
۱-۷- اهداف سیاست‌های اعتباری سنتی	۳۰
۱-۸- ابزار سیاست اعتباری سنتی	۳۱
۱-۹- کلام آخر	۳۲
فصل ۲: اصول تأمین مالی کشاورزی	۳۵
۱-۲- تعریف تأمین مالی	۳۵
۲-۲- اصول تأمین مالی	۳۹
۳-۲- کاربرد اصول تأمین مالی	۵۲
۴-۲- کلام آخر	۵۲
فصل ۳: محدوده تأمین مالی کشاورزی	۵۳
۱-۳- مدیریت مالی مزرعه	۵۴
۳-۲- سیستم حسابداری مالی	۵۵
۳-۳- سازمان‌دهی و رشد مزرعه	۵۵
۳-۴- سرمایه‌گذاری و تأمین مالی	۵۵
۳-۵- ملاحظات قانونی	۵۶

۵۸.....	۳-۶- مالیات.....
۵۸.....	۳-۷- کشاورزی و اقتصاد کلان.....
۵۹.....	۳-۸- صورتحساب‌های بخش مالی.....
۵۹.....	۳-۹- سرمایه‌گذاری کل و رفتار مالی.....
۵۹.....	۳-۱۰- ابزارهای سیاست اقتصاد ملی.....
۶۱.....	۳-۱۱- خدمات واسطه‌های مالی بخش کشاورزی.....
۶۱.....	۳-۱۲- کلام آخر.....
۶۳.....	بخش دوم: مدیریت مالی کشاورزی.....
۶۳.....	فصل ۴: طراحی سیستم حسابداری مالی کشاورزی.....
۶۶.....	۴-۱- ترازنامه.....
۷۴.....	۴-۲- صورتحساب درآمد.....
۸۱.....	۴-۳- صورتحساب تغییر در حقوق صاحبان سرمایه.....
۸۳.....	۴-۴- صورتحساب گردش نقدی.....
۸۸.....	۴-۵- ارتباط بین مجموعه صورتحساب‌های مالی.....
۹۰.....	۴-۶- کلام آخر.....
۹۳.....	فصل ۵: تجزیه و تحلیل صورتحساب‌های مالی کشاورزی.....
۹۳.....	۵-۱- تجزیه و تحلیل نسبت‌ها.....
۱۰۶.....	۵-۲- نسبت‌های کارایی فیزیکی.....
۱۰۷.....	۵-۳- استانداردهایی برای تجزیه و تحلیل‌های نسبت.....
۱۰۷.....	۵-۴- تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای مالی.....
۱۱۴.....	۵-۵- کلام آخر.....
۱۱۷.....	بخش سوم: تأمین مالی خرد کشاورزی، درس‌ها و چالش‌ها.....
۱۱۹.....	فصل ۶: تأمین مالی خرد: مفهوم و تجربه‌های جهانی.....
۱۲۱.....	۶-۱- رویکردهای تأمین مالی در مناطق روستایی.....
۱۲۳.....	۶-۲- تأمین مالی خرد.....
۱۲۴.....	۶-۳- نقش تأمین مالی خرد در توسعه روستایی.....
۱۲۹.....	۶-۴- ضرورت ایجاد بانک و موسسات مالی خرد روستایی.....
۱۲۹.....	۶-۵- تاریخچه اعتبارات خرد.....
۱۳۰.....	۶-۶- اعتبارات خرد و زنان روستایی.....
۱۳۲.....	۶-۷- تجربه‌های جهانی اعتبارات خرد.....

فهرست مطالب ۵

۱۴۲.....	۸-۶- مقایسه عملکرد موسسات اعتباری خصوصی در بانک‌های روستایی و گروه‌های خودیار.....
۱۴۵.....	۹-۶- کلام آخر.....
۱۴۷.....	فصل ۷: موسسات تأمین اعتبار خرد و اصول پایداری.....
۱۴۷.....	۷-۱- انواع وام‌دهندگان کوچک.....
۱۵۳.....	۷-۲- راهبردهای کاهش هزینه‌ها و مدیریت ریسک‌ها.....
۱۶۱.....	۷-۳- محدودیت‌های تأمین اعتبار خرد.....
۱۶۴.....	۷-۴- کلام آخر.....
۱۶۵.....	فصل ۸: پرداخت وام کشاورزی و مدیریت ریسک و هزینه.....
۱۶۶.....	۸-۱- پروفیل‌های نهادی، مشتریان و عملکرد سه وام‌دهنده کشاورزی.....
۱۷۱.....	۸-۲- مدیریت هزینه و ریسک در اعطای وام کشاورزی.....
۱۸۹.....	۸-۳- کلام آخر.....
۱۹۱.....	فصل ۹: چالش‌های پرداخت وام کشاورزی.....
۱۹۱.....	۹-۱- بازار مالی روستایی.....
۲۰۲.....	۹-۲- هزینه‌ها و ریسک‌های خاص پرداخت وام کشاورزی.....
۲۱۰.....	۹-۳- راهبردهای مدیریت هزینه و مدیریت ریسک.....
۲۱۷.....	۹-۴- چالش‌های دیگر در پرداخت وام کشاورزی.....
۲۲۱.....	۹-۵- کلام آخر.....
۲۲۳.....	بخش چهارم: هزینه‌های مبادلاتی تأمین مالی کشاورزی و کاستی‌ها.....
۲۲۵.....	فصل ۱۰: هزینه‌های مبادلاتی تأمین مالی و آثار آن.....
۲۳۰.....	۱۰-۱- اقتصاد هزینه مبادله.....
۲۳۰.....	۱۰-۲- هزینه‌های وام‌گیری و بانک‌پذیری.....
۲۳۴.....	۱۰-۳- هزینه مبادله در بازارهای مالی.....
۲۴۳.....	۱۰-۴- کاستی‌ها و نقاط ضعف اقتصاد هزینه مبادله.....
۲۴۸.....	۱۰-۵- کلام آخر.....
۲۴۹.....	بخش پنجم: ارزیابی عملکرد موسسات مالی کشاورزی.....
۲۵۱.....	فصل ۱۱: ارزیابی عملکرد موسسات مالی کشاورزی.....
۲۵۲.....	۱۱-۱- شاخص‌های ارزیابی عملکرد.....
۲۷۴.....	۱۱-۲- وابستگی موسسات مالی به یارانه‌ها.....
۲۷۵.....	۱۱-۳- تعیین‌کننده‌های شاخص وابستگی موسسات مالی به یارانه‌ها.....

۲۷۷.....	۴-۱۱- ظرفیت نهادی.....
۲۷۹.....	۵-۱۱- کلام آخر.....
۲۸۱.....	بخش ششم: سیاست‌های مطلوب تأمین مالی کشاورزی.....
۲۸۳.....	فصل ۱۲: تأمین مالی کشاورزی و سیاست‌های مطلوب.....
۲۸۴.....	۱-۱۲- کارایی اعتبارات بانکی.....
۲۹۰.....	۲-۱۲- اعتبارات هدایت شده و توسعه بازار مالی (تفاوت بین مفهوم و واقعیت).....
۲۹۶.....	۳-۱۲- انتقال به روش جدید.....
۳۰۰.....	۴-۱۲- زمینه‌های سیاست اثرگذار بر ترکیب سیاست مالی کشاورزی و روستایی.....
۳۱۳.....	۵-۱۲- کلام آخر.....
۳۱۴.....	پیوست ۱.....
۳۱۶.....	پیوست ۲.....
۳۱۹.....	منابع.....

پیش‌گفتار مؤلفان

بخش کشاورزی همواره به تأمین مالی به شکل "جزیره‌ای" نگاه کرده است. به همین دلیل نتوانسته کمبودهای مالی بخش را تأمین کند، از اصل متنوع‌سازی ابزارهای تأمین مالی بهره گیرد و در نهایت از تجربیات گرانبهای سایر بخش‌ها و کشورهای دیگر استفاده نماید. تأمین مالی کشاورزی به عنوان یکی از چالش‌های فراروی کشاورزان از یک سوی و موسسات مالی از سوی دیگر، توجهات جهانی را به ویژه در کشورهای در حال توسعه که همواره با مشکل کمبود سرمایه مواجه می‌باشند به خود جلب کرده به نحوی که تلاش شده است دانش موجود در این حوزه از طرق مختلف ارتقاء یابد. یکی از رویکردهای مهم شکل‌گیری دوره‌ها و رشته‌های مرتبط با تأمین مالی به طور عام و تأمین مالی کشاورزی به طور خاص و ورود درس تأمین مالی کشاورزی در رشته اقتصاد کشاورزی می‌باشد. با توجه به اهمیت تأمین مالی کشاورزی و نیز تولید متون درسی، مؤلفان بر آن شدند تا با تألیف مجموعه کتابی‌هایی تحت عنوان "تأمین مالی کشاورزی" خلاء موجود در این حوزه را پر کنند. اولین کتاب از این مجموعه با عنوان "تأمین مالی کشاورزی (اصول و مبانی)" در شش بخش به رشته تحریر درآمده است: (۱) اصول و دامنه تأمین مالی کشاورزی، (۲) مدیریت مالی کشاورزی، (۳) تأمین مالی خرد کشاورزی، درس‌ها و چالش‌ها، (۴) هزینه‌های مبادلاتی تأمین مالی کشاورزی و کاستی‌ها، (۵) ارزیابی عملکرد موسسات مالی کشاورزی و (۶) سیاست‌های مطلوب تأمین مالی کشاورزی. نگارش کتاب بگونه‌ای است که تلاش شده تا ضمن بیان مفاهیم و تعاریف تأمین مالی، اصول و مبانی آن در چارچوب بخش‌های بیان شده، نتایج مطالعات تجربی تأمین مالی و سرمایه‌گذاری در ایران و بعضاً مطالعات خارجی به عنوان شواهد بحث‌های علمی ارائه شود تا بالاترین کارایی و اثربخشی را در دو حوزه تئوری و کاربردها داشته باشد و دانشجویان به هنگام آشنایی با تئوری‌های تأمین مالی کشاورزی، کاربردهای عملی تئوری‌ها را نیز تجربه نمایند. محتوای این کتاب می‌تواند در مقاطع مختلف تحصیلی دانشجویان رشته اقتصاد کشاورزی به ویژه کارشناسی ارشد و دکتری و نیز کارشناسان کلیه رشته‌های کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی و موسسات مالی و اعتباری به ویژه بانک کشاورزی مورد استفاده قرار گیرد. در این جا لازم است از ویراستار علمی، ادبی و داوران علمی تشکر شود. همچنین از معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه و مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه به پاس فراهم آوردن شرایط چاپ قدردانی می‌شود. جا دارد از جناب آقای دکتر سعید یزدانی استاد رشته اقتصاد کشاورزی دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران که دارای تحقیقات و تجربیات فراوان در حوزه اعتبارات

و تأمین مالی کشاورزی می‌باشند، به خاطر بذل محبت برای نگارش مقدمه‌ای بر این کتاب کمال تشکر را داشته باشم. از خانواده‌های خود که در طول مدت تألیف کتاب تحمل لازم را داشته‌اند تشکر می‌شود. در خاتمه یادآور می‌شود به‌رغم تلاش همه‌جانبه برای ارائه مطالب مفید مبتنی بر سرفصل درس تأمین مالی کشاورزی، مؤلفان بر این اعتقاد می‌باشند که تألیف حاضر عاری از خطا نمی‌باشد. به همین دلیل پذیرای نقطه نظرات ارزشمند خوانندگان محترم خواهند بود و آن‌ها را در چاپ‌های بعدی اعمال خواهند نمود. مؤلفان امیدوارند در دومین کتاب از این مجموعه با عنوان "تأمین مالی کشاورزی (ابزارها و روش‌ها)" که مکمل کتاب اول می‌باشد به بسیاری از نیازهای گروه‌های هدف پاسخ دهند.

قربانی - نعمتی

مقدمه‌ای از دکتر یزدانی

امروزه یکی از مسائل و عوامل چالشی فراروی مدیران در بخش‌های مختلف اقتصادی، سرمایه‌گذاری و منابع تأمین سرمایه می‌باشد. بدون تردید توسعه فعالیت‌های اقتصادی در گرو سرعت بخشیدن به گسترش فناوری‌های نوین می‌باشد. کاربرد فناوری‌های نوین نیازمند منابع مالی قابل توجهی است که اغلب در توان نگاه‌های اقتصادی نمی‌باشد. نهادهای اعتباری در جهت حمایت از توسعه بخش‌های اقتصاد بطور چشم‌گیری فعال هستند و در راستای سیاست‌های کلان حرکت می‌نمایند. اما اتخاذ یک سیاست مبتنی بر نیازهای واقعی جامعه همیشه مورد سؤال صاحب‌نظران بوده است. نگارش کتاب "تأمین مالی کشاورزی (اصول و مبانی)" سرآغاز بسیار خوبی در جهت ارتقاء تبحر و تخصص مدیران و کارشناسان امور اقتصادی و مالی خواهد بود. آنچه در این کتاب عرضه شده به منزله آغازی است برای کارهای گسترده‌تر از جمله کتاب "تأمین مالی کشاورزی (ابزارها و روش‌ها)" که توسط همکار ارجمند جناب آقای دکتر قربانی در مراحل نهایی تألیف می‌باشد. امید است مجموعه حاضر علاوه بر پاسخگویی به یکی از نیازهای اساسی جامعه دانشگاهی، در مسائل مالی و انتخاب منابع مالی توسط مدیران اقتصادی موثر و تاثیرگذار باشد. کتاب تأمین مالی که در تدوین آن سعی شده است از آخرین منابع و پیشرفت‌ها در زمینه تأمین مالی استفاده شود، می‌تواند به عنوان یک منبع درسی دانشگاهی در دسترس دانشجویان قرار گیرد. بدون شک تدریس کتاب مذکور در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، با استقبال چشمگیر اساتید و دانشجویان روبرو خواهد شد.

در خاتمه فرصت را غنیمت می‌شمارم و از همکار ارجمند و محترم جناب آقای دکتر قربانی که با تألیف این اثر ارزشمند، گامی بزرگ در جهت تدوین منبع علمی خوبی برای دانشجویان علوم اقتصاد کشاورزی و مدیریت کشاورزی برداشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

سعید یزدانی